

PROPOSTA DE CREACIÓ D'UNA UNITAT DE CULTURA CIENTÍFICA I DE LA INNOVACIÓ A LA UdL

Comissió de Recerca del 15 de juliol de 2022.

Consell de Govern del 21 de juliol de 2022.

1. Antecedents i context

La divulgació i la comunicació de la ciència forma part del mateix desenvolupament de la tasca científica. Transmetre el coneixement a la mateixa comunitat científica i a la societat forma part de la posada en valor de la ciència. Però l'activitat científica no deixa de ser una activitat molt especialitzada d'uns experts, que no és fàcil de traslladar a una gran audiència. En canvi, té una gran importància social i un rol cabdal en la societat, ja que contribueix a dotar la ciutadania de coneixements sobre les qüestions que l'afecten.

Els resultats de la recerca científica, finançada sobretot amb fons públics, es publiquen primàriament en articles acadèmics publicats en revistes especialitzades. Traslladar al conjunt de la societat aquests resultats requereix normalment un esforç de síntesi i canvi de registre en el llenguatge, que, sense perdre rigor en la presentació d'arguments i resultats, sigui accessible al sector del gran públic al qual s'adreça. Fer comprensibles a la societat els resultats de la recerca, que la societat mateixa està finançant amb els seus impostos, és la base per tal que les polítiques de foment de la ciència ocupin un lloc rellevant a les agendes dels governs.

A partir de la recomanació de la Comissió Europea (de l'11 de març de 2005 sobre la Carta Europea dels Investigadors i sobre un Codi de Conducta per a la Contractació dels Investigadors), es vol promoure el que s'anomena 'ciència pública', amb un llenguatge per a persones no especialistes en les matèries tractades. La Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) es va pronunciar en el mateix sentit, afirmant la importància de la transferència del coneixement produït per la recerca cap a la societat. En l'actualitat, existeix un consens internacional sobre la importància de transmetre a la societat el valor del coneixement científic que es genera en les universitats i centres de recerca. La transmissió d'aquest coneixement està en la base del concepte de Recerca i Innovació Responsable (RRI per la seva sigla en anglès).

Les modalitats de les activitats de divulgació són moltes. El seu disseny i execució depenen d'una sèrie de factors que cal tenir en compte:

-Públic al qual van destinades: des del públic en general (tenint en compte diversos graus de formació), fins aquelles activitats pensades per a fomentar les vocacions científiques entre el jovent, sovint amb accions específiques per col·lectius d'edat, gènere, situació socioeconòmica, etc.

-Qui les prepara i executa: implicar els investigadors en la preparació dels materials de divulgació sobre el seu camp d'expertesa sol ser l'opció òptima. De vegades requereix formació específica. Un altre nivell són les accions més generalistes, dutes a terme per persones especialitzades en divulgació o vulgarització de la ciència, però no necessàriament científics involucrats en la creació del coneixement. Aquests perfils, més afins al periodisme o a formadors en ensenyaments primaris o secundaris, solen tenir més en compte els destinataris de la informació i el llenguatge més adequat per accedir-hi.

-Mitjans amb què es vehicula la divulgació: als sistemes clàssics com mitjans impresos o conferències divulgatives, s'hi han sumat els darrers decennis una multitud de formats i plataformes

que tenen requeriments molt variats quant a eines, coneixements tècnics, temps dedicat, etc. Així els repositoris de notícies, els blogs de text, els podcasts i els productes basats en el vídeo, combinats amb les variades plataformes de comunicació (premsa impresa, ràdio, TV, web, xarxes socials...), sense oblidar les populars fires de ciència al carrer i altres accions de proximitat, han creat un enorme ventall de possibilitats que ha enriquit enormement la disseminació de la ciència i, alhora, ha fet inabastable atendre tots els fronts des d'una institució com la UdL.

-Recursos econòmics disponibles, incentius i criteris de prioritització: cal treballar amb criteris que permetin el millor ús possible dels recursos disponibles, per tal que l'impacte de les accions, en termes de millora del coneixement social de la ciència, i de creixement del coneixement i el prestigi científic de la UdL entre els col·lectius socials a qui ens adreçem, es maximitzin. Així mateix, cal estudiar els incentius que afavoriran la participació del personal investigador de la UdL en aquestes activitats.

2. Activitats actuals en què participa la UdL

Sense voluntat de fer-ho exhaustiu (amb el risc de deixar algunes accions executades des de diverses unitats i que formarien part d'aquesta relació), es pot esmentar la participació de la UdL com a institució, o de persones i centres, departaments i altres unitats de la UdL, a les accions següents en els darrers anys:

- Generació de notícies sobre resultats científics, des de l'Oficina de Premsa, a un ritme de diverses peces per setmana, que són freqüentment reproduïdes als mitjans locals i esporàdicament en mitjans d'abast més gran. Totes les peces són alhora divulgades pels comptes de la UdL en xarxes socials, cosa que facilita la seva disseminació i impacte.
- Articles de divulgació escrits o protagonitzats per personal investigador de la UdL, mitjançant acords amb diversos mitjans locals: Suplement tecnològic mensual XXI del diari Segre; pàgina mensual *Plaça Pública* al diari La Mañana; secció quinzenal d'entrevista a Ua1 ràdio.
- Articles de divulgació escrits per personal investigador de la UdL per a la plataforma de distribució de continguts científics *The Conversation*, que ocasionalment són publicats en mitjans de gran audiència.
- Activitats promocionals participatives d'execució anual; en alguns casos la UdL o les seves unitats o personal són organitzadors locals d'esdeveniments que tenen lloc simultàniament a molts llocs (Catalunya, Estat espanyol o Europa): olimpíades per a estudiants preuniversitaris, a diversos camps disciplinars; Fira de Ciència al Carrer, First Lego League; Pint of Science; Tesis en 3 o 4 minuts; Nit Europea de la Recerca; exposicions sobre dones i ciència; etc.
- Activitats de demostració i divulgació incloses en projectes de recerca finançats competitivament.
- Conferències i cursos de divulgació, promoguts per diverses institucions i amb participació de personal de la UdL. Singularment, cal esmentar el paper jugat per la Universitat d'Estiu i les Aules d'Extensió Universitària, per l'abast temporal i territorial i el nombre de participants que aconsegueixen.

Fer inventari i alhora promoure aquestes accions es fa necessari, i per això les universitats i altres institucions de recerca s'estan dotant d'estructures ad hoc, majoritàriament les conegudes com a

Unitats de Cultura Científica i de la innovació.

3. Les Unitats de Cultura Científica i de la Innovació

Les Unitats de Cultura Científica i de la Innovació (UCCi) (<https://www.fecyt.es/es/info/que-son>) s'han creat en universitats, centres de recerca i altres institucions relacionades amb la ciència, sota l'impuls de la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT), amb la funció de coordinar i promoure aquesta tasca de divulgació i visibilització de la ciència i de les institucions que la generen. La FECYT posa a la seva disposició diferents instruments per a fer-ho possible com per exemple la *Convocatoria de ayudas para el fomento de la cultura científica, tecnológica y de la innovación* (<https://www.convocatoria.fecyt.es/publico/Bases/Bases.aspx>).

El 2007, la FECYT impulsa la Xarxa d'Unitats de Cultura Científica i de la Innovació (Xarxa UCCi), marcant-se com a objectiu la creació d'entitats capaces de fomentar l'interès per la ciència i la cultura científica de la societat, a través de la transmissió del coneixement generat en els centres de recerca, universitats i altres institucions relacionades amb la ciència. Les UCCi es conceben com a nodes d'una xarxa i, per a facilitar la seva tasca, subsidiàries dels diversos centres de coneixement científic.

El 2012 es crea un registre pel qual les UCCi havien d'acreditar el compliment d'uns indicadors mínims d'activitat per a ser considerades membres efectius de la Xarxa de UCCi. Actualment més de 100 entitats estan acreditades i certificades. Els criteris bàsics per a la definició de la UCCi són recollits pel Llibre blanc de les Unitats de Cultura Científica i de la Innovació, actualitzat el 2021, deu anys després del seu llançament, i que normalitza la denominació i requisits d'inscripció.

En l'actualitat, les **Unitats de Cultura Científica i de la Innovació (UCCi)** són un dels principals agents en la comunicació, difusió i divulgació de la ciència, la tecnologia i la innovació a l'Estat espanyol, constitueixen un dels pilars sobre els quals se sustenta l'educació científica de la societat, necessària per a estimular en la ciutadania el sentit crític, la presa informada de decisions i el compromís amb els reptes als quals ens enfrontem de manera individual i en comunitat.

La missió principal de les UCCi és fer comprensible a la societat el valor del coneixement generat a la institució. L'objectiu sempre és donar visibilitat als investigadors i investigadores i grups de recerca que formen part de la institució i incrementar la cultura científica de la ciutadania, fer arribar a la ciutadania allò que la universitat ha assolit.

4. La Unitat de Cultura Científica i de la Innovació de la Universitat de Lleida

Nombroses universitats espanyoles compten amb una Unitat de Cultura Científica i de la Innovació. I totes les universitats de la Xarxa Vives -que agrupa 22 universitats dels territoris de parla catalana- compten amb aquesta estructura, excepte la Universitat de Lleida.

Des del Vicerectorat de Recerca i Transferència i la Coordinació de Comunicació, Difusió i Premsa es vol apostar per la creació de la Unitat de Cultura Científica i de la Innovació a la UdL, amb l'objectiu d'articular les accions de divulgació de ciència, tecnologia i coneixement en la nostra institució. Mitjançant diferents iniciatives i instruments es vol relacionar la comunitat científica amb la societat en general amb l'objectiu d'acostar la ciutadania a la realitat de la recerca, la ciència i la tecnologia, intentant aproximar l'aprenentatge i l'entreteniment.

Es proposa doncs, la creació de la Unitat de Cultura Científica i de la Innovació de la UdL, amb les bases següents:

Objectius:

Segons la guia per al reconeixement de UCCi de la FECYT, les quatre línies en què pot englobar-se la tasca d'una UCCi són:

- UCCi que realitzen comunicació de resultats de RDI
- UCCi que realitzen divulgació general del coneixement científic i tecnològic
- UCCi que realitzen assessorament i formació del personal investigador en divulgació i comunicació de la RDI
- UCCi que realitzen recerca sobre els processos de divulgació social de la RDI

La UCCi de la Universitat de Lleida, almenys inicialment, se centrarà en executar i en promoure la realització i/o visualització de l'activitat de la UdL a les següents línies d'actuació:

- Comunicació de resultats de RDI a l'àmbit acadèmic i a la societat
- Divulgació del coneixement científic i tecnològic
- Formació en comunicació i divulgació de la RDI

Adscripció orgànica

La UCCi s'adscriu orgànicament a l'àmbit de direcció de la UdL que tingui les competències en matèria de comunicació i divulgació científica.

Actualment, aquest àmbit és la Coordinació de Comunicació, Difusió i Premsa.

Mitjans

La direcció de la UCCi recau inicialment en el coordinador de Comunicació, Difusió i Premsa. El reglament de la UCCi determinarà qui ocuparà aquesta posició, els criteris de selecció i el mecanisme de nomenament.

La gestió de l'activitat de la UCCi estarà a càrrec de qui ocupi la plaça de tècnic/a en cultura científica de la UdL, que estarà adscrit a la UCCi.

La UCCi comptarà amb un pressupost propi de funcionament, tal com exigeixen les bases de la FECYT per al seu reconeixement.

Organització interna

En el termini de 6 mesos la UCCi haurà de dur a l'aprovació del Consell de Govern d'un reglament de funcionament intern. Aquest reglament, entre altres aspectes, contemplarà l'existència d'un consell que assessori i informi respecte a la programació anual de la unitat, en què hi participin, almenys, membres del PDI, representants del PAS elegits per aquest col·lectiu, personal investigador en formació, i representants del VR de Recerca i Transferència, de l'Oficina de Premsa i de responsables de continguts de web i xarxes.

En el termini de 9 mesos la UCCi haurà de presentar candidatura a formar part de la Xarxa reconeguda per la FECYT.

Lleida, juliol de 2022.